Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Elker Jeugdhulp & onderwijs

Locatie Hoogeweg (JeugdzorgPlus) en
Locatie Haydnlaan (open residentiële behandelgroepen)

Toezicht Jeugdigen in Jeugdhulp (JIJ)

Utrecht, oktober 2022

Rapport Elker

De hulpaanbieder aan het woord

Op deze punten uit het rapport zijn we trots:

Elker levert zo thuis mogelijk maatwerk met en voor jeugdigen en ouders. We ontwikkelen modern aanbod voor wanneer de veiligheid van een jeugdige en/of de maatschappij in het geding is. We zetten vol in op een combinatie van (hoog)specialistisch ambulant werk, kleinschalige voorzieningen in de wijk en netwerksamenwerking. We zijn trots op onze medewerkers die vol in de wind staan vanwege complexe problematiek en maatschappelijke kritiek op de jeugdzorg(plus). We maken ons hard voor goede scholing, om verantwoorde hulp en continuïteit van zorg te kunnen bieden, door tevreden medewerkers.

Met deze punten uit het rapport gaan we aan de slag:

Terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen is onderdeel van de ontwikkeling van modern residentieel aanbod, inclusief scholing en bewustzijn van medewerkers. De separeerruimte sluit in 2022. Elker ontwikkelt het systemisch werken door, geeft seksuele ontwikkeling een duidelijker plek en maakt werk van maatschappelijke vaardigheden. Intervisie stimuleert zelfreflectie en kan patronen doorbreken. Open staan voor feedback, vragen en klachten is vanzelfsprekend. Elke medewerker heeft op werkdag 1 een VOG.

Wat gaan jeugdigen en ouders hiervan merken?

Vroegtijdige, hoogspecialistische, ambulante hulp moet ertoe leiden dat gezinsleden bij elkaar blijven wonen waar dat kan. Kleinschalige voorzieningen bieden waar nodig extra bescherming, waarbij jongeren zoveel mogelijk deel blijven uitmaken van hun leefomgeving (school, sportclub). Relationele beveiliging vervangt de separeerruimte. Elker ondersteunt scholen opdat zij beter in staat zijn om alle jeugdigen les te geven. Hulpverleners staan naast jeugdigen en ouders om hen in staat te stellen de voor hen juiste keuzes te maken voor hun toekomstperspectief.

Conclusie van de inspectie

De reactie van Elker op het conceptrapport geeft de inspectie het vertrouwen dat Elker de benodigde verbeteringen gaat invoeren.
De inspectie is positief over het beoogde effect op jeugdigen en ouders.

De inspectie acht Elker op dit moment in staat om verantwoorde jeugdhulp te leveren.

1 Inleiding

In maart en april 2022 voerde de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (hierna: de inspectie) toezicht uit bij Elker Jeugdhulp & onderwijs (hierna: Elker).
Het toezicht van de inspectie ziet enkel op de kwaliteit van de door Elker uitgevoerde jeugdhulp[1].
De inspectie heeft tijdens het toezicht de kwaliteit van twee door Elker geboden typen jeugdhulp onderzocht: *de JeugdzorgPlus* die wordt aangeboden op de locatie aan de Hoogeweg in Groningen en de *open residentiële behandelgroepen* die op de locatie aan de Haydnlaan in Groningen zijn gehuisvest.

Aanleiding

Elker verkeert sinds medio 2019 in een turbulente fase van haar bestaan. De toenmalige raad van toezicht van Elker schreef een brandbrief aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport waarin zij haar zorg uitsprak over de jeugdhulp in het algemeen in Nederland.
De toenmalige bestuurder van Elker vertrok in de zomer van 2019 onverwacht. Na een periode met eerst een waarnemend bestuurder en vervolgens een interim bestuurder is in de zomer van 2020 de huidige bestuurder aangetreden.
De financiële situatie van Elker bleek vervolgens zorgelijker dan verwacht, een faillissement dreigde. Daarbij werd de Justitiële Jeugdinrichting Juvaid te Veenhuizen, onderdeel van Elker, door het ministerie van Justitie en Veiligheid in december 2020 gesloten.
Op initiatief van Elker heeft een extern bureau de organisatie doorgelicht, is een herstelplan opgesteld en is een reorganisatie doorgevoerd. Verkoop van een deel (unit één en unit twee) van het vastgoed aan de Hoogeweg 9 in Groningen vormt een cruciaal onderdeel van het herstelplan[2].
Van de Jeugdautoriteit werd liquiditeitssteun in de vorm van een overbruggingslening[3] verkregen.

Financiële problemen zijn, zo is de ervaring van de inspectie, een potentieel risico voor de kwaliteit van (jeugd)hulp. Daarnaast is het enige tijd geleden dat de inspectie voor het laatst onderzoek op locatie bij Elker heeft uitgevoerd.
Daarom besloot de inspectie om in het voorjaar van 2022 een uitgebreid toezichtbezoek aan Elker te brengen.
Het doel van het toezicht was om te bepalen of Elker verantwoorde jeugdhulp biedt.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van het JIJ-kader, het toetsingskader dat de inspectie voor jeugdhulp gebruikt. Dit toetsingskader bestaat uit drie thema's: ontwikkelingsgerichte hulp, de deskundige hulpverlener en goed bestuur. Voor dit onderzoek is het volledige toetsingskader gebruikt.

[1] De Inspectie van het Onderwijs ziet toe op de kwaliteit van het onderwijs.
[2] Om deze verkoop mogelijk te maken is de JeugdzorgPlus verhuisd van unit 1 en 2 naar unit 3. In unit 3 is ook de Kleinschalige Voorziening Justitiële Jeugd (KVJJ) van Elker ondergebracht.
[3] Op grond van de 'Subsidieregeling continuïteit cruciale jeugdzorg'

Het toetsingskader is te vinden op: www.igj.nl/publicaties/toetsingskaders/2021/01/05/het-jij-kader.

Beschrijving Elker Jeugdhulp & onderwijs

Elker Jeugdhulp & onderwijs staat bij de Kamer van Koophandel ingeschreven onder nummer 41013213 en bestaat uit vier stichtingen.
De moederstichting is Stichting Combinatie Elker/Het Poortje. Daarnaast zijn er drie dochterstichtingen, te weten:
- Stichting Elker (open residentiële behandeling, beschermd wonen en ambulante jeugdhulp);
- Stichting Het Poortje Jeugdinrichtingen (JeugdzorgPlus, onderwijs (Portalis)) en
- Stichting Viyuna (begeleiding alleenstaande minderjarige vreemdelingen).

De moederstichting heeft een éénhoofdige Raad van Bestuur die tevens de bestuurder is van de drie dochterstichtingen. Hetzelfde geldt voor de Raad van Toezicht, voor geheel Elker is sprake van één Raad van Toezicht.

Elker is in Noord Nederland een belangrijke aanbieder van (hoog)specialistische jeugdhulp. Naast Jeugdhulp Friesland is het één van de twee aanbieders van JeugdzorgPlus in de jeugdhulpregio's Groningen, Friesland en Drenthe.
Het volledige overzicht van het jeugdhulpaanbod van Elker vindt u op www.elker.nl.

In dit onderzoek heeft de inspectie ervoor gekozen om twee typen jeugdhulp van Elker te onderzoeken, namelijk JeugdzorgPlus en Open residentiële behandelgroepen. Van beide typen jeugdhulp leest u onderstaand een korte beschrijving.

Beschrijving JeugdzorgPlus
JeugdzorgPlus is gesloten residentiële jeugdhulp. Jeugdigen kunnen hier alleen worden geplaatst op grond van een door de kinderrechter uitgesproken machtiging.
De doelgroep die gebruik maakt van de JeugdzorgPlus is te beschrijven als[4]:

- Jeugdigen met een meervoudige, complexe hulpbehoefte, waarbij niet één problematiek bovenliggend is, maar sprake is van een combinatie van problemen;
- Waar in meer of mindere mate gebrek is aan beschermende factoren, zoals: gehechtheid (onvoorwaardelijke steun), veiligheid en perspectief, en
- Waarbij de combinatie van factoren zorgt voor ernstige ontregeling inclusief veiligheidsrisico's bij de jeugdige zelf en/of de omgeving.

Deze jeugdigen worden daardoor in hun ontwikkeling ernstig bedreigd. Het zijn jeugdigen waarbij het niet is gelukt om op een andere, voorliggende wijze passende hulp te bieden waardoor plaatsing in een JeugdzorgPlus instelling noodzakelijk is.

[4] Notitie "Bovenregionale visie Jeugdhulp Plus Noord-Nederland 2030", 22 september 2021

In oktober 2021 is de JeugdzorgPlus verhuisd van unit één en twee naar unit drie. Unit drie is een op zichzelf staand pand op het terrein aan de Hoogeweg. De omvang van de groepen is sinds de verhuizing kleiner. De groepen bestaan nu uit maximaal vier jeugdigen.
Aan één zijde van de gang zijn zes afzonderlijke woonkamers voor de groepen gesitueerd. Er zijn drie clusters van twee groepen met in het midden een werkplek waar hulpverleners zicht hebben op beide woonkamers.
Ieder cluster heeft een eigen team, waarbij één jeugdzorgwerker op iedere groep aanwezig is. Als een jeugdzorgwerker tijdelijk van de groep moet, dan kan een tussendeur tussen beide woonkamers worden geopend zodat de collega van de andere groep kan waarnemen.
Aan de overzijde van de gang zijn gespreksruimtes en de werkplekken van het management en de gedragswetenschappers gesitueerd.
De slaapkamers en sanitaire voorzieningen bevinden zich op een andere verdieping. Op de begane grond zijn de interne school en de ruimtes voor dagbesteding gelokaliseerd. De gezamenlijke buitenruimte is geheel omheind.
In unit drie is ook de Kleinschalige Voorziening Justitiële Jeugd (KVJJ) gehuisvest. De KVJJ heeft een eigen ingang en is inpandig gescheiden van de JeugdzorgPlus. Vanaf het balkon van de KVJJ is zicht op een deel van de buitenruimte van de JeugdzorgPlus.

Het aantal plekken voor JeugdzorgPlus is de afgelopen jaren in geheel Nederland, zo ook bij Elker, afgebouwd. Op dit moment heeft Elker nog 24 JeugdzorgPlus plekken. De bezettingsgraad fluctueert. Tijdens het toezicht verbleven 12 jeugdigen in de JeugdzorgPlus, de overige 12 plekken waren niet bezet.
Naast deze afbouw verblijven jeugdigen ook steeds korter op een JeugdzorgPlus plek. Dat betekent dat minder jeugdigen minder lang in de JeugdzorgPlus verblijven.
Gezamenlijk met de jeugdzorgregio's Groningen, Friesland en Drenthe, met de centrumgemeenten Groningen en Leeuwarden en met Jeugdhulp Friesland heeft Elker in 2021 een bovenregionale visie JeugdzorgPlus Noord Nederland 2030 opgesteld. De ambitie is om in 2030 geen jeugdigen meer gesloten te plaatsen.

Beschrijving open residentiële behandelgroepen
Jeugdigen kunnen op open residentiele behandelgroepen worden geplaatst vanaf ongeveer twaalf jaar tot achttien jaar. Plaatsende instanties zijn bijvoorbeeld gemeentelijke wijkteams of gecertificeerde instellingen.
Bij de jeugdigen is vaak sprake van spanningen in het gezin en/of van psychosociale, psychische of psychiatrische problematiek. Het bieden van rust, veiligheid en stabiliteit is uitgangspunt op deze groepen. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor behandeling.
De jeugdigen die op deze groepen verblijven krijgen individuele behandeling en ondersteuning. Bijvoorbeeld bij het omgaan met emoties of het verwerken van vervelende gebeurtenissen. Op de groep kunnen jeugdigen zich focussen op de behandeling en krijgen ze de gelegenheid om te oefenen met gedrag en nieuw geleerde vaardigheden. Daarnaast richten de behandelgroepen zich op het behouden van en versterken van de dingen die al goed gaan.

Elker heeft op de locatie aan de Haydnlaan twee open residentiële behandelgroepen. De groepen zijn gemengd en op iedere groep kunnen maximaal acht jeugdigen verblijven voor een periode van ongeveer zes tot negen maanden.
Met regelmaat worden jeugdigen die in het verleden in de JeugdzorgPlus zouden zijn geplaatst nu op een open residentiële groep geplaatst. Het komt ook voor dat een jeugdige met een voorwaardelijke rechtelijke machtiging op een open residentiële groep wordt geplaatst. Een voorwaardelijke machtiging betekent dat de jeugdige zich aan bepaalde voorwaarden moet houden. Wanneer die niet worden nageleefd dan kan de jeugdige alsnog tijdelijk gesloten worden geplaatst. Daarnaast ziet Elker dat soms te lang wordt geprobeerd om de problemen ambulant, binnen het eigen systeem op te lossen en jeugdigen pas bij ernstige gedragsproblemen op de open groepen worden geplaatst. Door deze ontwikkelingen zijn de problemen van de jeugdigen op de open residentiële behandelgroepen gemiddeld genomen ingewikkelder dan die van de jeugdigen die in het verleden op deze groepen verbleven. De verblijfsduur op deze groepen neemt daardoor toe.
Ook voor de open residentiële behandelgroepen geldt dat deze op termijn worden afgebouwd en vervangen door kleinschalige voorzieningen en/of deeltijd- en dagbehandeling.

2 Conclusie

In dit hoofdstuk geeft de inspectie haar conclusies weer. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk beschreven hoe het vervolg van het toezicht eruit ziet.

Analyse

De inspectie is tijdens de vele gesprekken[5] die zij tijdens het toezicht met medewerkers van Elker voerde bevestigd in haar beeld dat Elker een onrustige periode doormaakt. De meeste onrust lijkt echter achter de rug, de reorganisatie is beëindigd en medewerkers zien weer perspectief voor de organisatie. De financiële positie van Elker is nog wankel.

Wat betreft de uitvoering van de jeugdhulp geldt dat de inspectie op de normen 1.1; 1.2; 1;4; 2.2 en 2.3 zowel de JeugdzorgPlus als voor de open residentiële behandelgroepen alleen positieve punten (donkergroen) zag.
Op de normen 1.3; 2.1; 2.4 en 2.5 zag de inspectie òf bij de JeugdzorgPlus merendeels positieve punten (lichtgroen, verbetering mogelijk) en bij de open residentiele behandelgroepen alleen positieve punten (donkergroen) of omgekeerd.
Op norm 1.5 zag de inspectie bij zowel de JeugdzorgPlus als bij de open residentiële behandelgroepen overwegend negatieve punten. Elker voldoet niet aan de norm wat betreft het bevorderen van een gezonde ontwikkeling in een zo thuis mogelijke omgeving, verbetering is nodig.

Op thema drie, goed bestuur, heeft de inspectie een algemeen oordeel gegeven. Voor norm 3.1 is het oordeel donkergroen, voor de normen 3.2; 3.3 en 3.4 lichtgroen.

Vervolg

De inspectie acht Elker in staat om verantwoorde hulp te bieden. Daarbij vertrouwt de inspectie erop dat Elker concrete verbetermaatregelen doorvoert om aan alle normen te voldoen.

De inspectie blijft de ontwikkelingen volgen in haar reguliere toezicht. Daarbij weegt zij de context waarbinnen de maatschappelijk gewenste afbouw c.q. transformatie van de JeugdzorgPlus moet plaatsvinden mee.

[5] Zie bijlage

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het toezicht gepresenteerd, zoals de inspectie deze aantrof op het moment van toezicht.

Onder het thema 'Ontwikkelingsgerichte hulp' en het thema 'De kundige hulpverlener' leest u per norm per type jeugdhulp wat het oordeel van de inspectie is.
Onder het thema 'Goed bestuur' geeft de inspectie per norm haar overall oordeel weer, dus voor beide typen jeugdhulp gezamenlijk.

De inspectie beoordeelt de normen op een vierpuntschaal:

- *De aanbieder voldoet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm alleen positieve punten.*
- *De aanbieder voldoet grotendeels aan de norm. De inspectie constateert op deze norm veelal positieve punten, verbetering is op punten mogelijk.*
- *De aanbieder voldoet grotendeels niet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm overwegend negatieve punten, verbetering is noodzakelijk.*
- *De aanbieder voldoet niet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm nauwelijks tot geen positieve punten, verbetering is zeer noodzakelijk.*
- *De inspectie heeft deze norm niet beoordeeld.*

Thema 1: Ontwikkelingsgerichte hulp

In dit thema kijkt de inspectie naar in hoeverre de hulp gericht is op de ontwikkeling van de jeugdige en diens gezin.

In onderstaand figuur ziet u wat de oordelen zijn van de inspectie op de normen die vallen onder dit thema.

Type jeugdhulp	Beeld	Eigen regie	Respect	Sociaal netwerk	Gezonde ontwikkeling
ORB					
JH-Plus					

Hieronder leest u per norm een toelichting op het oordeel van de inspectie.

Norm 1.1		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Wensen, behoeften, mogelijkheden van jeugdigen, ouders en netwerk zijn bekend bij hulpverleners.		

Open residentiële behandelgroepen (ORB)
Uit de gesprekken met hulpverleners blijkt dat ze zich bij de aanmelding en tijdens de intake een zo volledig mogelijk beeld van de jeugdige en diens netwerk vormen. Tijdens de intake zijn de ouders en/of de (gezins)voogd aanwezig. Eventuele vragen naar aanleiding van de informatie uit de aanmelding worden tijdens de intake besproken.
De inspectie heeft in de dossiers voorbeelden van een krachtenanalyse, van een integratief beeld en van een veiligheidsbeeld gezien.

JeugdzorgPlus (JH-Plus)
De hulpverleners vertellen dat na aanmelding overleg is met de verwijzers (gemeentelijke wijkteams, jeugdbeschermers) over de reden van de plaatsing en welke risico's aan de orde zijn. Daarna is binnen twee weken het plaatsingsgesprek. Daarbij zijn de coach van de jeugdige, de mentor van school, de jeugdige, diens ouders en de eventuele externe behandelaar aanwezig. Tijdens het plaatsingsgesprek wordt ook het perspectief besproken. De eerste periode na plaatsing wordt de jeugdige geobserveerd aan de hand van een screeningslijst die door de gedragswetenschapper is ingevuld.

Uit het behandelplan blijkt dat er zicht is op de samenhang tussen problemen en krachten, wat de hulpvraag is, hoe het is gesteld met de veiligheid en dat een gedeeld en actueel beeld van de jeugdige bestaat.

Norm 1.2		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Jeugdigen en ouders hebben, waar mogelijk, regie over hun leven en welbevinden.		

Open residentiële behandelgroepen
Uit de gesprekken met de hulpverleners blijkt dat zij aandacht hebben voor wensen en behoeften van jeugdigen en ouders. De hulpverleners gaan in overleg met jeugdigen en ouders over de doelen van de hulp. Dat is echt een tweegesprek, aldus een hulpverlener. Eén van de jeugdigen vertelt dat hij over belangrijke zaken mag meebeslissen.
Uit de dossiers blijkt dat jeugdigen en ouders binnen hun mogelijkheden de hulpvraag en de geboden hulp bepalen.

JeugdzorgPlus
De hulpverleners vertellen dat binnen de JeugdzorgPlus wordt gewerkt met een kernteam dat bestaat uit de jeugdige, diens coach en diens mentor van school. De eerste keer is ook de gedragswetenschapper bij het kernteam aanwezig, daarna alleen op consultatiebasis. De gedragswetenschapper voert de regie over de behandeling en stemt af met behandelaren en externe partijen. Verteld is dat de doelen aan de jeugdige en de ouders worden voorgelegd en dat die hun reactie mogen geven.
Uit de dossiers blijkt dat jeugdige en ouders zijn betrokken bij het formuleren van de doelen en bij de inhoud van de hulp.

Norm 1.3		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Jeugdigen en ouders worden met respect behandeld en ervaren begrip, vertrouwen en veiligheid.		

Open residentiële behandelgroepen
Eén van de jeugdigen vertelt dat hij zijn coach vertrouwt en haar bejegening prettig vindt. Hij voelt zich serieus genomen. Een andere jeugdige zegt dat hij goed kan samenwerken met de hulpverleners, ze straffen niet maar gaan met hem in gesprek.
Uit de gesprekken met de hulpverleners blijkt dat bij instroom van een jeugdige op de groep goed wordt gekeken welke hulpverlener lijkt te matchen met de jeugdige. Deze hulpverlener wordt dan

de ‘coach’ van de jeugdige. Er is ook een ‘co-coach’. Soms wordt die na enige tijd de coach omdat hij of zij een betere klik met de jeugdige heeft.
Een jeugdige geeft aan dat hij zelf een sleutel van zijn kamer heeft. Hulpverleners zeggen nooit zonder kloppen een kamer te betreden.

JeugdzorgPlus
De hulpverleners vertellen dat iedere jeugdige wordt ‘gematcht’ met een hulpverlener. Jeugdigen kunnen aangeven of ze voorkeur hebben voor een mannelijke of een vrouwelijke coach. Volgens de hulpverleners hebben de jeugdigen voldoende privacy. Hulpverleners betreden geen kamers zonder aan te kloppen. De ouders komen niet op de groep, maar worden ontvangen in de bezoekersruimte.
De jeugdigen die de inspectie sprak waarderen hun verblijf met een 7,5. Ze vertellen dat ze respect ervaren van hun coach en dat die hen goed aanvoelt.

In meerdere gesprekken is aangegeven dat hulpverleners onvoldoende tijd hebben om met jeugdigen buiten de groep, in de maatschappij, te oefenen met nieuw geleerde vaardigheden. Op de momenten dat het qua personeelsbezetting wel zou kunnen verblijven de jeugdigen op school.

Norm 1.4		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Jeugdigen worden ondersteund om hun sociale netwerk in stand te houden of uit te breiden.	●	●

Open residentiële behandelgroepen
De hulpverleners vertellen dat vrienden/vriendinnen van jeugdigen welkom zijn. Als jeugdigen een relatie hebben dan is de partner ook welkom op de groep, dit wordt afgestemd met de ouders. Partners mogen niet blijven slapen. Het opbouwen en onderhouden van contact met familie vindt Elker belangrijk. Zo nodig gaan hulpverleners samen met de jeugdige naar familie toe.
Soms bezoeken jeugdigen nog de sportvereniging in hun woonplaats. Dat lukt niet altijd maar wordt wel gestimuleerd.
Uit een dossier blijkt dat het netwerk van de jeugdige in kaart is gebracht en maandelijks wordt besproken.

JeugdzorgPlus
Volgens de hulpverleners wordt in het netwerk van de jeugdigen geïnvesteerd. Het bestaande netwerk wordt bij de jeugdige betrokken mits het een netwerk betreft dat een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van de jeugdige. Zo snel mogelijk na plaatsing wordt toegewerkt naar begeleid verlof. Als de jeugdige geen netwerk heeft dan wordt geprobeerd om verloren gegane contacten te herstellen. Sporten bij de eigen vereniging komt niet zo vaak voor, het is onder begeleiding wel geprobeerd, maar de ervaringen daarmee zijn niet positief.
In de dossiers is te zien dat het netwerk in kaart is gebracht.

Norm 1.5		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	De hulp aan jeugdigen en ouders draagt bij aan een gezonde ontwikkeling in een zo thuis mogelijke omgeving		

Open residentiële behandelgroepen

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen in een open setting is, noodsituaties uitgezonderd, op grond van de Jeugdwet niet toegestaan. Daarnaast dragen vrijheidsbeperkende maatregelen niet bij aan het creëren van een zo thuis mogelijke omgeving.

In de gesprekken wordt verteld dat Elker vrijheidsbeperkende maatregelen zoals kamercontroles en time-outs toepast. Bijvoorbeeld indien bij aanmelding uit de risicotaxatie een hoog risico op wapenbezit of gebruik van drugs blijkt. De mogelijkheid tot kamercontrole wordt dan opgenomen in het behandelplan.

In de dossiers heeft de inspectie voorbeelden gezien van het toepassen van kamercontroles en time-outs.

Daarnaast blijkt uit de gesprekken dat niet iedere hulpverlener zich realiseert wanneer er sprake is van het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Het toepassen van kamercontroles en time-outs dient inhoudelijk gemotiveerd, individueel maatwerk te zijn. Voor vrijwillig geplaatste jeugdigen geldt dat Elker deze maatregelen enkel en alleen na expliciete toestemming van de jeugdige mag inzetten. Deze toestemming moet blijken uit het door de jeugdige ondertekende begeleidingsplan, waarbij genoemde maatregelen als mogelijke interventie in dit begeleidingsplan zijn opgenomen.

Iedere eventuele toepassing dient vervolgens zorgvuldig en afzonderlijk door de gedragswetenschapper in het cliëntdossier te worden gedocumenteerd en gemotiveerd. Ook moet duidelijk zijn hoe de maatregel voorkomen zou kunnen worden en op welke wijze de inzet wordt afgebouwd. Als een minder ingrijpende maatregel volstaat dan moet deze worden toegepast. Cliënten moeten op ieder moment de eerder gegeven toestemming kunnen intrekken.

Aan de inspectie is verteld dat op de open residentiële behandelgroepen wordt gewerkt met de methodiek geweldloos verzet. In de notitie "Opvoeden betekent ook begrenzen"[6] staat dat ook cognitieve gedragstherapie en het sociaal competentiemodel uitgangspunten zijn voor het behandelklimaat.

Er wordt met gedragsverwachtingen in plaats van huisregels gewerkt. Daarbij wordt vooral gekeken wat bij de jeugdige past en wat deze nodig heeft. Dit bespreekt de coach wekelijks met de jeugdige.

Tijdens de rondleiding door een jeugdige (krijgt een 'loper' mee van de hulpverleners) heeft de inspectie gezien dat de panden nog vrij nieuw, goed onderhouden en schoon zijn. Het pand heeft uit zichzelf geen huiselijke uitstraling, maar door de aankleding van de woonkamer en keuken is

[6] Zie bijlage 'Verantwoording van het toezicht".

deze zoveel mogelijk gecreëerd. In de woonkamer liggen spelletjes en er is de mogelijkheid om gezamenlijk thee te drinken.
De jeugdigen mogen hun kamer inrichten met eigen spullen zoals kleedjes, beddengoed en posters. Een hulpverlener geeft aan soms met een jeugdige naar Ikea te gaan om spulletjes te kopen.
Tijdens schoolvakanties en in de weekenden worden ook activiteiten buiten het terrein georganiseerd zoals een dagje naar zee, dierentuin of markt.
Sommige jeugdigen koken voor zichzelf als opstapje naar zelfstandig wonen.

JeugdzorgPlus
De Jeugdwet biedt de mogelijkheid om binnen de JeugdzorgPlus vrijheidsbeperkende maatregelen toe te passen. Deze maatregelen mogen niet standaard worden toegepast maar er moet sprake zijn van individueel maatwerk. Tijdens de gesprekken is aangegeven dat standaard een kamermoment is opgenomen in het dagprogramma. Ook gaan de deuren van de slaapkamers 's avonds standaard op slot. De inspectie verwacht dat Elker dit beleid aanpast.
In de risicotaxatie bij plaatsing wordt door de gedragswetenschapper bepaald welke overige vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden ingezet. Dat gebeurt wel op individueel niveau. Aangegeven is dat de separeerruimte sinds de verhuizing (veel) minder wordt gebruikt. Er is echter ook verteld dat dit gebruik nog verder verminderd kan worden. Dit vraagt om meer vertrouwen bij en ondersteuning van de jeugdzorgwerkers dan op dit moment het geval is.

De hulpverleners vertellen dat de kleinere groepen de huiselijkheid bevorderen. Uit de documenten en gesprekken blijkt dat Positive Behaviour Support (PBS) als methode wordt gebruikt om het pedagogische klimaat vorm te geven. Binnen PBS staan waarden als veiligheid, respect en vertrouwen centraal. Op grond van deze waarden zijn verwachtingen ten aanzien van het gedrag van de jeugdigen geformuleerd, bijvoorbeeld 'kom op tijd'. De waarden zijn tijdens de rondleiding herkend in de aankleding van de verblijfsruimten (muurtekening van boom met waarden, posters). Naast deze gedragsverwachtingen gelden er een aantal huisregels zoals het verbod op bezit van wapens en harddrugs. Verder probeert Elker, zo blijkt uit documenten en gesprekken, de jeugdigen te betrekken bij de manier waarop ze op de groep met elkaar omgaan. Jeugdigen kunnen 'tokens' verdienen door sociaal en verwacht gedrag te tonen waarmee bepaalde vrijheden verkregen kunnen worden. Op de groep is te zien wie hoeveel tokens heeft verdiend.
Tijdens de rondleiding heeft de inspectie gezien dat de kamers ruim, huiselijk en schoon zijn en voorzien van een keuken en balkon. De slaapkamers zijn ruim en voorzien van wastafel en toilet. In de kelder is een muzieklokaal waar jeugdigen gebruik van mogen maken.
Minder huiselijk zijn de dikke slaapkamerdeuren met een luikje erin. In de gesprekken is aangegeven dat die op termijn worden vervangen.

Thema 2: De kundige hulpverlener

In dit thema kijkt de inspectie naar in hoeverre de hulpverleners in staat zijn om met voldoende actuele en passende kennis en kunde te handelen en in hoeverre hulpverleners met anderen samenwerken waar dat nodig is.

In onderstaand figuur ziet u wat de oordelen zijn van de inspectie op de normen die vallen onder dit thema.

Type jeugdhulp	Veiligheid	Hulp die aansluit	Methodisch handelen	Samenhangende hulp	Reflecteren
ORB					
JH-Plus					

Hieronder leest u per norm een toelichting op het oordeel van de inspectie.

Norm 2.1		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Hulpverleners maken professionele afwegingen over de veiligheid van jeugdigen.		

Open residentiële behandelgroepen
Uit de gesprekken met de hulpverleners blijkt dat uitvraag van mogelijke risico's is verweven in het intakeformulier waarbij risico's worden aangevinkt. Bij de start op de groep, worden deze risico's aanvullend en specifiek besproken. Zo nodig wordt een signaleringsplan gemaakt met de jeugdige. In de dossiers is een risicotaxatie aangetroffen.
Een hulpverlener geeft aan bekend te zijn met de Meldcode en weet deze toe te passen. De hulpverlener geeft aan dat risico's met de gedragswetenschapper worden besproken en gewogen. Verder vertelt een hulpverlener aan dat deze Veilig Thuis wel eens heeft geraadpleegd over een incident met ouders op de groep.

Eventuele risico's op gebied van seksualiteit worden beschreven onder kopje 'Identiteit' in het dossier. Seksuele identiteit is een relevant thema. Er kunnen echter zaken spelen op seksueel gebied, zoals het aangeven van grenzen, die niet vallen onder de noemer seksuele identiteit maar wel een risico vormen.

JeugdzorgPlus

In de gesprekken met hulpverleners is verteld dat voorafgaand aan plaatsing eventuele risico's in kaart worden gebracht. Bij plaatsing wordt door de gedragswetenschapper vervolgens samen met de jeugdige een standaard risicotaxatie ingevuld.

De Meldcode en Signs of Safety zijn bekend bij en worden ook toegepast door de geïnterviewden.

De inspectie heeft in de dossiers een ingevulde risicotaxatie gezien waarbij de risico's zijn vertaald in behandeldoelen. In een dossier is verder een signaleringsplan aangetroffen.

Norm 2.2		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Hulpverleners bieden hulp die aansluit bij de problematiek, ontwikkelingsbehoefte en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders.	●	●

Open residentiële behandelgroepen

De inspectie verwacht dat hulpverleners bij het verlenen van passende hulp zoveel mogelijk gebruik maken van professionele richtlijnen.

De hulpverleners die de inspectie sprak geven aan dat de richtlijnen van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) voor residentiële jeugdhulp bekend zijn. In 2021 zijn alle richtlijnen van het NJI in de teams besproken en aangepast op de afspraken binnen de open residentiële behandelgroepen. Bij iedere jeugdige wordt gekeken welke richtlijnen passen bij de behandeling en de geformuleerde doelen. De jeugdzorgwerker kan voorbeelden van richtlijnen benoemen. Indien nodig dan laat Elker diagnostiek uitvoeren door een externe partij.

De hulpverleners geven aan dat zij collega's inschakelen als zij het gevoel hebben dat de grens van hun kennis en kunde is bereikt. Soms wordt het Centrum voor Consultatie en Expertise ingeschakeld. De teams krijgen zo nodig scholing van externe partijen als Accare en Lentis.

JeugdzorgPlus

In de risicotaxatie die bij plaatsing door de gedragswetenschapper samen met de jeugdige wordt opgesteld geeft de gedragswetenschapper aan welke NJI-richtlijnen naar zijn of haar oordeel van toepassing zijn. De richtlijnen worden vermeld en kunnen worden aangevinkt.

De hulpverleners die door de inspectie zijn gesproken geven aan dat zij, zowel de gedragswetenschapper als de jeugdzorgwerker, voldoende mogelijkheden hebben om op te schalen als zij de grenzen van hun kennis en kunde hebben bereikt.

In de dossiers wordt vermeld wat de ingezette hulp is en wat de interventies zijn.

Norm 2.3		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Hulpverleners handelen methodisch en ontwikkelingsgericht.	●	●

Open residentiële behandelgroepen
In de dossiers is zichtbaar wat de doelen van de behandeling zijn. Na de evaluatie zijn zowel de oude als de nieuwe doelen te zien. Hulpverleners geven aan dat gemiddeld eens per zes weken wordt geëvalueerd, soms wat eerder, soms iets later. Desgevraagd vertelt een jeugdige aan welk doel hij werkt.
De hulpverleners hebben per jeugdige per maand vier zogenaamde flexuren. Deze flexuren zijn bedoeld om administratieve taken uit te voeren.

JeugdzorgPlus
De hulpverleners vertellen dat de gedragswetenschapper het eerste behandelplan met doel opstelt en dat de jeugdige en/of ouders daar op mogen reageren. De voortgang van de behandeling wordt vier tot zes weken na plaatsing voor het eerst en vervolgens iedere zes weken geëvalueerd. Hoofddoelen worden 'opgeknipt' in deeldoelen zodat in kleine stapjes vooruitgang wordt gestimuleerd. Na drie tot zes maanden wordt een plan gemaakt om jeugdigen op een open groep of thuis verder te behandelen.
In de dossiers is zichtbaar wat de doelen zijn, hoe hieraan wordt gewerkt en wanneer de evaluaties plaatsvinden.

Norm 2.4		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Hulpverleners bieden samenhangende en waar nodig integrale hulp aan jeugdigen en hun ouders		

Open residentiële behandelgroepen
De hulpverleners geven aan dat over de hulp en ondersteuning aan jeugdigen afstemming met andere partijen plaatsvindt. Na toestemming van de jeugdige en/of ouders wordt dan een overleg ingepland. De gedragswetenschapper is eindverantwoordelijk voor de behandeling. Als meerdere partijen betrokken zijn dan is de gedragswetenschapper ook degene die regie voert over de behandeling.
In een dossier is zichtbaar welke andere partijen bij de jeugdige zijn betrokken. De hulpverleners vertellen dat een systeembehandelaar contact houdt met de ouders. Voordat jeugdigen weer naar huis gaan wordt vaak een ambulante begeleider betrokken zodat de overgang geleidelijk verloopt. Bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd stopt jeugdhulp in beginsel. Sommige jeugdigen hebben echter nog wel hulp nodig. Elker heeft aandacht voor de overgang achttien-min/achttien-plus. Voor het bereiken van de achttienjarige leeftijd wordt perspectief op dagbesteding en woonplek opgebouwd. Daartoe worden ook plaatsers gestimuleerd omdat niet iedere plaatser zich hiervoor in dezelfde mate inspant. Een enkele keer, als het Elker niet zelfstandig lukt om een passende oplossing te vinden, wordt opgeschaald naar het Regionale Expertiseteam of het Jeugd en Expertise Netwerk Noord Nederland.

Tijdens de reorganisatie zijn relatief veel systeembehandelaren boventallig verklaard. In de gesprekken is aangegeven dat deze expertise nu onvoldoende beschikbaar is waardoor systemisch werken niet altijd van de grond komt.

JeugdzorgPlus
De hulpverleners vertellen dat bij het plaatsingsgesprek de coach van de jeugdige, diens mentor van school, de jeugdige, diens ouders en eventuele (externe) behandelaren aanwezig zijn zodat helder is wie wat doet of gaat doen. In de gesprekken is aangegeven dat de gedragswetenschapper van Elker de regie over de behandeling voert.
Elker betrekt plaatsers en spreekt hen aan op hun medeverantwoordelijkheid bij het creëren van perspectief voor de jeugdige nadat deze achttien is geworden.
Het dossier bevat een overzicht van alle betrokken hulpverleners.

Norm 2.5		Oordeel ORB	Oordeel JH-Plus
	Hulpverleners reflecteren op en verbeteren hun eigen handelen en het handelen van hun collega's.		

Open residentiële behandelgroepen
De hulpverleners geven aan dat er sprake is van een lerende cultuur en dat het voldoende veilig is om fouten bespreekbaar te maken. Tijdens de coronaperiode is er een tijd sprake geweest van minder reflectie, maar dat gaat nu weer beter. Er zijn twee medewerkers beschikbaar voor ondersteuning bij reflectie.
De hulpverleners benoemen een voorbeeld van het bespreken van een incident waarbij ook een externe partij aanwezig was. Elker biedt ook mogelijkheden voor moreel beraad, intervisie en supervisie.

JeugdzorgPlus
De inspectie heeft van de hulpverleners gehoord dat er sprake is van een lerend werkklimaat. Eens per twee weken worden incidenten tijdens de teamvergadering nabesproken. Zowel op incidentniveau als op het niveau van patronen. Zo nodig worden signaleringsplannen bijgesteld. Ouders en jeugdigen worden zoveel mogelijk betrokken bij het bespreken van incidenten.
De jeugdzorgwerkers volgen binnen het eigen team intervisie.

Team overstijgende intervisie ligt gevoelig, niet iedere hulpverlener voelt zich hierbij voldoende veilig. Als verklaring wordt gegeven dat binnen Elker sprake is van verschillende culturen waarbij openheid en verandering niet door iedereen in dezelfde mate wordt omarmd.

Thema 3: Goed bestuur

In dit thema kijkt de inspectie naar in hoeverre de organisatie op een goede wijze wordt bestuurd en een lerende organisatie is die zich voortdurend verbetert.

In onderstaand figuur ziet u direct wat de oordelen zijn van de inspectie op de normen die vallen onder dit thema.

In onderstaande tabel leest u per norm een toelichting op het oordeel van de inspectie.

Norm 3.1		Oordeel
	De bestuurder stelt de maatschappelijke doelstelling en het belang van de jeugdigen centraal.	

Op de website van Elker wordt de huidige missie en visie vermeld. In de gesprekken met de inspectie verwoorden de hulpverleners deze op een vergelijkbare wijze.
Elker is bezig om de missie, visie en bestaande strategie te herzien en aan te passen aan ontwikkelingen in de buitenwereld en aan de financiële positie van de organisatie zodat Elker ook op langere termijn hulp kan bieden aan jeugdigen met complexe problemen. Vertegenwoordigers van cliënten en medewerkers zijn hierbij betrokken. Het bevorderen van een gezamenlijke, meer uniforme organisatiecultuur en het stimuleren van persoonlijk leiderschap zijn belangrijke aandachtspunten in de hernieuwde strategie.
De raad van toezicht (RvT) geeft aan dat voor de raad het belang van jeugdigen op de eerste plaats komt. De RvT onderschrijft, evenals de bestuurder, de Governancecode Zorg.

Norm 3.2		Oordeel
	De bestuurder richt de organisatie zodanig in dat deze redelijkerwijs leidt tot verantwoorde hulp.	

In de gesprekken is verteld dat de hulpverleners de richtlijnen van het NJI gebruiken tijdens de begeleiding en behandeling van de jeugdigen. Die zijn bekend vanuit opleidingen. De eigen protocollen van Elker worden steeds minder gebruikt. De behandelprogramma's zijn zoveel mogelijk opgesteld op basis van Evidence Based Practice. De bestuurder vertelt organisatiebreed meer gebruik te willen maken van data: wie heeft welke behandeling gehad met welk resultaat?
Uit de gesprekken blijkt dat het Elker lukt om gekwalificeerde hulpverleners aan te trekken. Dat wordt wel steeds lastiger, vooral Jeugdzorgwerkers-B en -C zijn moeilijk te vinden. Elker maakt daarom in toenemende mate gebruik van sociale media bij de werving.
De hulpverleners geven aan dat er voldoende mogelijkheden voor scholing zijn. Een aantal interne modules zijn verplicht. De afgelopen twee jaar zijn minder modules aangeboden in verband met corona. Die achterstand wordt nu ingelopen. Bij- en nascholing om SKJ-registratie te behouden wordt door Elker gefaciliteerd. Eén van de hulpverleners heeft recent de opleiding Cognitieve Gedragstherapie en een vervolgopleiding EMDR gevolgd.
Elker heeft in het najaar van 2021 duaal management ingevoerd. Naast een Directeur Algemene Zaken en een Directeur Behandeling en Innovatie zijn op clusterniveau managers algemene zaken en managers behandelzaken aangesteld. Elker beoogt hiermee de verbinding tussen de verschillende teams en clusters te versterken.

In ieder ingezien personeelsdossier is een Verklaring Omtrent het Gedag (VOG) aangetroffen. Een aantal VOG's was afgegeven nadat de medewerkers al waren gestart met hun werkzaamheden. De inspectie verwacht dat medewerkers een VOG tonen voordat zij beginnen met hun werkzaamheden.

Norm 3.3		Oordeel
	De bestuurder verbetert, in een lerend werkklimaat, continu zijn prestaties en de resultaten van de hulp.	

Volgens de hulpverleners is binnen Elker sprake van een lerende cultuur. In de gesprekken met de inspectie geven zij hiervan voorbeelden, zoals het nabespreken van incidenten en analyseren van incidenten op eventuele patronen en dergelijke. De inspectie heeft tijdens haar onderzoek het verbeterregister van Elker ingezien.
Elker organiseert inspraak van jeugdigen. Op de open groepen vinden op regelmatige basis bewonersvergaderingen plaats en er is een jongerenraad voor de JeugdzorgPlus. Omdat steeds minder jeugdigen gesloten worden geplaatst en deze jeugdigen ook minder lang verblijven is het

lastig om de jongerenraad voltallig te krijgen en houden. De bestuurder vertelt dat een extern bureau Elker hierbij gaat ondersteunen.
Op initiatief van de huidige bestuurder hebben een aantal wijzigingen plaatsgevonden in de bemensing van de RvT. De huidige RvT bestaat uit vier personen met zorginhoudelijke en/of financiële expertise. De ervaring van de RvT is dat de bestuurder openstaat voor tegenspraak van de raad. De bestuurder verwacht dat volgens de RvT ook van het managementteam.

Op grond van de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018 (Wmcz) moeten ook jeugdhulpinstellingen beschikken over een cliëntenraad. De inspectie heeft tijdens haar onderzoek gezien dat Elker zich inspant om jeugdigen inspraak te geven. Elker beschikt niet over een cliëntenraad conform de Wmcz.

Norm 3.4		Oordeel
	De bestuurder biedt jeugdigen en hun ouders de mogelijkheid voor hun individuele belangen op te komen.	

Op de website van Elker is een klachtenregeling conform de vereisten uit de Jeugdwet te vinden. Op de website is ook te lezen dat Elker gebruik maakt van vertrouwenspersonen van Zorgbelang Groningen. De telefoonnummers van meerdere vertrouwenspersonen zijn hierbij vermeld.
De jongerenraad geeft aan dat Elker een klachtenformulier heeft. De inspectie heeft tijdens de rondleiding op de locatie Hoogeweg een brievenbus gezien waar klachtenformulieren kunnen worden ingediend. Een hulpverlener vertelt dat zij jeugdigen informeert over de klachtenregeling en hen stimuleert hiervan zo nodig gebruik te maken.
Een jeugdige van locatie Haydnlaan vertelt dat regelmatig een vertrouwenspersoon van Zorgbelang Groningen op de groep komt.
Elker heeft vanwege verschillende rechtsposities twee klachtencommissies, één voor de JeugdzorgPlus en één voor de overige jeugdhulp. De inspectie heeft van beide de jaarverslagen 2021 ontvangen.

Een hulpverlener geeft aan dat op locatie Haydnlaan niet standaard bij het startgesprek op het bestaan van de klachtenregeling wordt geattendeerd.

Bijlage: Verantwoording van het toezicht

De inspectie voerde het toezicht bij Elker Jeugdhulp & onderwijs uit in maart en april 2022. Om tot een gefundeerd oordeel te komen, gebruikte de inspectie voor het toezicht verschillende informatiebronnen. De informatie uit deze bronnen is met elkaar vergeleken en gewogen. Bij het toezicht zijn de volgende bronnen betrokken:

- Een gesprek met in totaal vijf jeugdigen;
- Een gesprek met de jongerenraad JeugdzorgPlus;
- Een gesprek met de raad van bestuur;
- Een gesprek met de directeur behandeling en innovatie;
- Een gesprek met het dagelijks bestuur van de ondernemingsraad;
- Een gesprek met drie van de vier leden van de raad van toezicht;
- Gestructureerde interviews met:
  - Drie jeugdzorgwerkers
  - Twee gedragswetenschappers
  - Een clustermanager algemene zaken
  - Een clustermanager behandelzaken
  - Een teamleider
- Controle van personeelsdossiers op de aanwezigheid van de Verklaring Omtrent het Gedrag van medewerkers, waarbij de inspectie zelf de dossiers heeft geselecteerd;
- De check van drie dossiers van jeugdigen, onder andere op de aanwezigheid van een plan en risico-inschattingen en –beoordelingen. Hierbij was een medewerker aanwezig. De inspectie heeft zelf de dossiers geselecteerd;
- Observaties van de leef- en verblijfruimten/rondleiding op beide locaties;
- De website van Elker[7];
- Analyse van de volgende documenten:
  - Notitie "Opvoeden betekent ook begrenzen". Beperkende afspraken en interventies t.b.v. het vergroten van de veiligheid in de open residentiële jeugdhulp;
  - Notitie "Toelichting op huisregels en individuele afspraken behandelgroepen Elker", april 2022;
  - Kernwaardes en gedragsverwachtingen JeugdzorgPlus, 20 januari 2021;
  - Nieuwsbrief "Nieuwe organisatiestructuur Elker", 3 november 2021;
  - Notitie "Bovenregionale visie Jeugdhulp Plus Noord-Nederland 2030", 22 september 2021;
  - Bestuursverslag 2020, Stichting Het Poortje Jeugdinrichtingen;
  - Jaarverslag 2021 klachtencommissie Elker;
  - Jaarverslag 2021 klachtencommissie Elker JeugdzorgPlus;
  - Doorlopend geïntegreerd dagprogramma JeugdzorgPlus;
  - Format risicotaxatie bij plaatsing JeugdzorgPlus.

[7] Datum: 31 mei 2022.

Duidelijk. Onafhankelijk. Eerlijk.

www.igj.nl